

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2019: 46; 165–172 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2019.46.10045>

УДК 070.4:821.162.1-1/9.02

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ ЛІТЕРАТУРНОГО РЕПОРТАЖУ

Христина Головко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна,
e-mail: khristinagolovko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7603-984X>*

У статті виокремлено та проаналізовано ключові особливості польської школи літератури факту, які є основами репортерського тексту. А саме: журналістську присутність у текстах, методологію підбору героїв у матеріали, влучну деталізацію як прийом ілюстрації дійсності, багатство мови, літературні прийоми та діалогічність, оригінальність композицій та структури текстів, кінематографізм. Для кращого розуміння наведено наочні приклади із репортерських матеріалів.

Ключові слова: польська література факту; жанр; нон-фікшн; літературна журналістика; література факту.

Постановка проблеми. У сучасній традиції літературного репортажу популярності набула польська школа «літератури факту», яка розвивалася окремо від англо-американської. Польська школа літературного репортажу динамічно розвивалась від початку зародження, а це у 20-ті роки ХХ століття. З плином часу польський репортаж випрацював свої унікальні особливості, котрі зароджувались у репортерських осередках різних видань (Wiadomości Literackie, «Polityka», «Literatura», «Świat», «Gazeta Wyborcza»). І у сучасному польському медіапросторі репортаж має своє почесне місце, він з'являється у окремих розділах, підбірках, спецпроектах, додатках, підрозділах видань та навіть виходить у світ книговидавництва. Журналісти часто видають репортажні книги із циклами публікацій, яким «тісно» у газетній періодиці. Саме тому слід виокремити основні особливості, притаманні польському репортажу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед закордонних науковців варто згадати Е. Денніса, М. Вайнгартена, Н. Сімса, М. Крамера, Ш. Ф. Фішкіна, Б. Лонсберрі, Н. Міллза. Що ж до українських науковців, то дослідженням «нового журналізму» та польського репортажу займаються М. Титаренко, Т. Лильо, Л. Шутяк, Л. Белей, О. Шеремет, Є. Федішин, Г. Стембковська.

Метою та завданнями наукової статті є дослідження унікальності польської школи художнього репортажу, виявлення основних особливостей властивих поль-

ській репортерській традиції, аналізуючи реальні приклади із репортерських текстів. Польська література факту як окрема школа нової журналістики має притаманні особливості. Специфічними рисами польської репортажистики дослідники називають метафоричність, охудожнення засобів, а найголовніше надавання словам додаткових значень, вміння говорити «понад те, що було написано» [1], тому польські репортери беруть на себе роль «тлумача культур» [2]. Колишня редакторка розділу репортажу «Gazeta Wyborcza», Малгожата Шейнерт наголошує на цій унікальній особливості польського репортажу: «література факту більше допомагає дати собі раду зі щоденним життям, ніж літературна фікція» [3].

- *Журналістська присутність у тексті*

Особливо важливою для польської школи репортажу є «включеність» журналіста в текст. Про неї пише Ришард Капусцінський, який був свідком понад 27 революцій: «Я герой усіх своїх текстів, які засвідчую собою. Може, це різновид егоцентризму, що я не можу написати ні про що, чого сам не пережив, чого сам не бачив, не звідав, куди не поїхав, чого не почув, не подумав. Часом, описуючи те, що роблю, я звертаюся до латинського звороту «*silva rerum*» – «ліс речей». Це мій світ – «ліс речей», а я живу й подорожую в ньому. Щоб збагнути світ, треба проникнути в нього настільки глибоко, як тільки можливо» [4; 70-71]. Журналіст як очевидець подій пропускає через себе та свої «фільтри» дійсність, наближаючи читача до події, створює ефект близькості. Передаючи свої почуття, він не демонструє важливість своєї персони, а лише намагається змусити читача відчувати атмосферу ситуації. Капусцінський описує одну з найважливіших особливостей польського репортажу, яка своїми коріннями сягає школи нового журналізму Тома Вулфа та **«creative nonfiction»**: «<...>. Для мене те, що хочу сказати, набуває цінності тому, що я там був і був свідком подій. Є – визнаю – певний егоїзм у тому, що я пишу, коли, наприклад, скаржусь на спеку, голод або біль, який відчуваю, але факт, що я особисто це все пережив, надає цьому автентичності. <...>. Часом називаю це «літературою пішки» [4; 70-71].

Журналіст як очевидець подій пропускає через себе та свої «фільтри» дійсність, наближаючи читача до події, створює ефект близькості. Передаючи свої почуття, він не демонструє важливість своєї персони, а лише намагається змусити читача відчувати атмосферу ситуації. Ось в своїй книзі «Імперія» у репортажі «Чита–Улан–Уде» описуючи Сибір, журналіст «наближає» до «відчуття моменту»: «Дивлячись у вікно поїзда, що мчить уперед, думаємо собі: «Сибір, так, ось як він виглядає!». Вперше цю назву я почув, коли мені було 7 років. Суворі мами з нашої вулиці застерігали: «Діти, будьте чемні, бо вас вивезуть на Сибір!» [5; с.37-38]. Говорячи про традицію літературного репортажу, мусимо розуміти, що він не зможе показати людині картинку як телевізійний репортаж, чи додати звукового ряду, як радіорепортаж, та він у жодному разі не має цього уникати.

- *Герої репортажу*

Не менш важливою особливістю польського літературного репортажу є й присутність героїв, прототипів у житті яких відбивається дійсність. Вони краще пояснюють читачеві картину ситуації, дозволяють відчувати спорідненість. «Герой – це найсвятіше для репортера, журналіста. Він віддає своє життя в твої руки і ти відповідаєш за це життя. Ти навіть більше повинен думати про нього, аніж він сам» [6].

Польський літературний репортаж ставить історію людини (людей) основним ядром тексту. Про це говорить відомий польський репортер Вітольд Шабловський:

«Для мене в центрі репортажу завжди люди. А події – це ж не якісь абстракції, що висять в повітрі, їх теж творять люди. За подіями завжди стоять люди, їх емоції, відвага, ідеї, принципи» [7]. Героєм репортажу може стати будь-яка людина, у життєвій ситуації якої подія, явище, тенденція, відображається найглибше, найяскравіше. Найчастіше журналісти люблять обирати в герої звичайних людей з незвичайними історіями, аби репортаж був близьким читачеві, рідше пишуть репортажі про політиків чи громадських діячів, адже вони перебувають на певній дистанції від читачів і мають вже чітко сформований образ у медіа. «Хороший репортажист повинен бути антропологом, тому що ця наука дає змогу вивчати людину в усіх сферах» [8].

Реальні рельєфні документальні герої, які «говорять» у тексті своїми голосами, а не «голосом» автора, зі своїми звичками, вадами, характерами, із влучною деталізацією. На прикладі однієї історії репортери можуть показати тенденцію, розкрити ситуацію чи глибину проблеми, розповісти історію установ, систем, спільнот чи явищ, яке описує літературний репортаж. Скажімо у книзі «Біла гарячка» Яцека Гуго-Бадера центральним репортажем книжки є розповідь про долю оленярської бригади євенків та її головного ворога, який знищив її вщент, – білої гарячки. А ось історія від Маріуша Щігела із книги «Готтленд», «Тільки жінка» про чеську актрису Ліду Баарову, коханку міністра пропаганди Третього Рейху Йозефа Гебельса про долю талановитої, красивої жінки, яка була «приречена» підкорятись чоловікам.

- *«Диявол у деталях», особливості та ілюстрація дійсності*

Ще однією з найвиразніших особливостей польського репортажу є його «робота із деталями». У репортажних текстах журналіст та його герої не залишаються наодинці у тексті на тлі дійсності. У матеріалі важлива кожна дрібниця ситуації: деталі спочатку складають картину, а потім вже виводять загальну тенденцію. «Дійсність промовляє до нас багатьма мовами; здатність, навички, досвід їх відчитувати – це необхідний елемент цього фаху» [4; с.45].

Деталі – особлива складова репортажу, вони ілюструють те, що не можуть сказати слова, або ж навіть їх замінюють. Вони часто працюють як «доказ» правдивості журналістського репортажу, адже саме деталі можуть показати читачеві «близькість» історії про яку йдеться. «Як кажуть класики, деталь будує репортаж. Вона підтверджує, що репортер дійсно був на місці події і те, про що пише, – чув і бачив» [9].

Яскрава деталь може стати початком репортажу чи його смисловим завершенням. Ці елементи добре підкреслюють життєві історії, а також неабияк доповнюють героїв репортажу та й розповідь самого журналіста. «Деталі в репортажі працюють як камера. Вони зближають нас з місцем події, це явище перетворюється на образ» [10].

Слід обирати лише ті подробиці, які підкреслять або ж проілюструють смисли. Література факту тяжіє до смислового навантаження, а не до словесного. Це одна із головних відмінностей літературного репортажу як жанру журналістики. «Деталі – так. Але найважливіші. Найнесподіваніші. Вони мають радше просочуватися, аніж бути вилитими. У найкращих деталях буває метафора» [11]. Вони також чітко окреслюють контури ситуації, дають певні натяки, створюють атмосферу «побуту» ситуації: «Майстерність написання репортажу ховається в нюансах» [12].

Використовуючи вмилу підібрану деталь, репортер у метафоричному сенсі може описати не лише атмосферу, місце, героя тексту, а й відобразити емоції. Що є надважливим у літературному репортажеві, а особливо у «літературі факту».

• *Багатство мови, літературні прийоми та діалогічність*

Літературний репортаж відрізняється від інших видів репортажу особливою «художністю» мови. «Сучасний газетний репортаж спирається на журналістське прагнення подолати соціальні дистанції та інституційні бар'єри, щоб зазирнути за фасади. Він збирає повідомлення очевидців, власні спостереження й переживання і знайомить читача з їхнім змістом, почасти, розповідною, почасти описовою, почасти зображальною мовою» [13;с.121]. Мова репортажу – основний передавач дійсності читачеві. Саме вона є тим ключем, у який закодовано всі підтексти та смисли, які журналіст вкладає у репортаж. Для польської літератури факту «робота» із мовою є вирішальною у написанні матеріалу.

Літературний репортаж відрізняється від інших видів репортажу особливою «художністю» мови. Його лексика повинна передавати «атмосферу» ситуації. «Обираючи лексичні й синтаксичні засоби, автор репортажу може «йти від читача», тобто намагатися говорити його мовою. Однак не варто «опускатися» до мови адресата. Лексика репортажу повинна бути нейтральною. Нейтральну лексику можна назвати основою репортажу. Для неї характерна взаємодія нейтральних слів з розмовними, емоційно забарвленими. Проте розмовна лексика є невід'ємним атрибутом майже кожного репортажу, непрямо вказуючи на постійну присутність суб'єктивного авторського «я».

До прикладу фрагмент репортажу Яцека Гуго-Бадера про рух гіпі у Росії, який потрапив під одну з зачисток КГБ:

– А знаєш, чия то була операція?

– Владіміра Путіна.

– Та ну! – відповідаю я.

– Він був молодим лейтенантом і в ленінградському КГБ відповідав за неформальні молодіжні групи, – викликав нас і допитував.

– Бив по морді?

– Ніколи. Інші били, як навіжені, поламали мені пальці, покалічили, вибили зуби, а він навіть не лявся і не залякував. Йому нічого соромитися...

– Не перегинай, – перебуваю я Віктора, – він тобі життя зруйнував» [14; с.44].

Саме за допомогою розмовної лексики репортер може висловити свої емоції, оцінки, або навіть особистий погляд на ту або іншу проблему. Розмовну лексику Г. Я. Солганик називає своєрідним «образотворчим засобом репортажу» [15]. Часто розмовна лексика у репортажах з'являється як пряма мова героїв. Для збереження колориту й «атмосфери» ситуації журналісти здебільшого не опрацьовують її, а подають у вигляді «живих» діалогів. «Екшн переважає рефлексн, вдала кульмінація та оригінальний (часто обірваний на півслові, як саме життя) фінал; реальні рельєфні документальні герої, які промовляють своїми голосами (суржигом, діалектами, жаргоном), а не нарративним монономом автора» [16].

Польські репортери намагаються подавати діалоги так, як вони були у реальному житті, використовуючи слова, які вживали їхні герої. Правдиво і без обробок. В. Шабловський у репортажі «Корабельна катастрофа» цитує героя Махмута, який говорить розмовною мовою з елементами нецензурної лексики, репортер робить це для того, аби передати атмосферу і складність ситуації, адже його герой кричить ці слова до свого друга наркомана: «Ти обдовбався! Мать твою! Знов ти обдовбався! – кричить Махмут» [17; с.179].

Для літературних репортажів характерна мова, «багата» на метафори та аналогії, порівняння. У кожного репортера, звісно, формується свій унікальний літературний стиль, який у собі містить «характер» та особливості автора. Ось до прикладу Кристина Курчаб-Редліх у книзі «Пандрьошка» влучно використовує літературні прийоми, і має свій чіткий репортерський стиль, який відчувається під час читання. У частині репортажу про Чечню репортерка пише:

«В'їжджаю в країну смерті. Зриті поля.

– *Це окопи. А це – траншеї*, – каже Салман. Не відрізняю окопів від траншеї. Відрізняю життя від смерті. Знищений ліс. Верхівки стяті – наче гільйотиною. Дерева знищені ракетою. <...>. Знаю, як виглядає дерево. Не знаю, як виглядає ракета. Не знаю, як виглядає винищення дерев» [18; с.210].

Таким чином, жанр є вільним від будь-яких рамок, що дозволяє експериментувати і вводити у жанр нові літературні прийоми та запозичувати їх із інших жанрів журналістики. «Жоден читач у світі не дорікне тобі, що твоя стаття занадто просто написана. Звертайся до звичайної людини. Не смій вважати читача ідіотом. Читай багато. Не бійся заглядати у словник. Пиши правду» [19].

Ось чому Ришард Капусцінський наголошує на «сродній праці» над текстом: «Багато працюю над кожним реченням. Згодом із цими реченнями – над абзацом, потім із абзацами – над сторінкою, ще потім над розділом; а всі зусилля спрямовано на те, щоб мінімальною кількістю слів і образів сказати якнайбільше. У мене є страшна манія – страх, щоб читачеві не було нудно. Мене вабить те, що сьогодні часом називають *minimal art*» [4; с.62].

• *Оригінальність композицій та структури текстів, кінематографізм*

Польські репортери тяжіють до оригінальних, неповторних структурних текстів, де композиція кожної історії складена відповідно до «атмосфери» історії, вільної структури тексту. Журналісти не обмежують себе традиційними схемами як-от: початок – середина тексту – кульмінація – кінцівка, а навпаки ламають структуру матеріалів, експериментують із полотном матеріалу. До прикладу, вже зазначена книга «Біла гарячка», де одна із глав («Клаптик неба») про нову релігійну спільноту у тайзі віссаріонців, побудована у вигляді 10 заповідей християнства. Ось перша з них: «Не знай інших Богів окрім мене», де репортер розповідає, як віруючі знайшли дорогу до їхнього духовного наставника. Часто у польській літературі факту можна зустріти конструкт поєднання минулого та теперішнього, стрибки у часі дозволяють краще пояснити ситуацію чи історію та збагачують матеріал фактологічно, надають тексту «плинності» у часі. «Механізм «минуле-майбутнє-теперішнє» робить текст читабельнішим і компактнішим. Ви можете переносити читача у просторі й часі, тим самим створюючи ретроспекцію подій» [20].

Ось до прикладу Павел Решка, який визнає, що часто використовує прийом ретроспективи, «грає» з часом та його можливостями, це, на його думку, збагачує репортаж цінними, унікальними інформаційними сценами, додає динаміки чи пояснює, чому ситуація (подія, історія) склалась саме так у теперішньому часі: «Один репортаж із Донецька я написав у майбутньому часі. В іншому я писав про те, що відбулось, у майбутньому часі, а про те, що відбудеться – в минулому. А ще якось ми з напарником написали матеріал у зворотному хронологічному порядку» [21].

Найважливіші структурні ланки репортажу: початок – кульмінація – кінець, у добровільному порядку – мають різні функції. Початок – має ввести читача «в курс

справ», затягнути в текст, але не розкрити суті, аби напруга трималася до кінця. Репортаж, написаний у цікавій формі, зацікавлює читача до прочитання, підсилює кульмінацію, допомагає із структурними елементами тексту. Варто наголосити, що оперуючи такими унікальними особливостями, польська література факту задала тон розвитку репортажу як жанру журналістики і стала затребуваною серед читачької аудиторії, отримавши свій вимір у польському медіапросторі.

Висновки. Отже, у статті проаналізовано та перелічено ключові унікальні особливості польської школи репортажу, які є основою репортерських публікацій. Першою із них визначено дилему журналістської присутності у текстах. Другою особливістю зазначено методологію підбору героїв у матеріали. Автором статті з'ясовано, що репортери тяжіють до вибору реальних документальних героїв у життєвих ситуаціях яких найглибше, найяскравіше зображується подія, явище, тенденція, проблема чи історія про яку пише журналіст. Як третю особливість охарактеризовано деталі, за допомогою яких журналісти ілюструють дійсність. Влучно підібрана «деталізація» допомагає журналісту показати місце та обставини репортажу, розкрити героя про якого йдеться. Четвертою особливістю окреслено багатство мови у журналістських матеріалах, вживання розмовної, сленгової лексики, влучне використання літературних прийомів та діалогічність. До п'ятої особливості зараховано оригінальність композицій та структури текстів, кінематографізм. Майстерно використовуючи динамічну «зміну декорацій» у тексті, репортери переносять читача у різні частини історії, інколи у інші міста та навіть у інший часовий проміжок.

REFERENCES

1. Малетич Н. Ізабела Мейза: «Не вірю в те, що життя «перенесеться» на Facebook» [Електронний ресурс] / Наталка Малетич // ЛітАкцент. 2013. Режим доступу: <http://litakcent.com/2013/10/15/izabela-mejza-ne-virju-v-te-scho-zhyttja-perenesetsjana-facebook/>
2. Шеремет О. Пристрасть пізнання світу [Електронний ресурс] / Олена Шеремет // Критика. 2003. Рік XVII, Число 5–6 (187–188). Режим доступу: <http://krytyka.com/ua/articles/prystrast-piznannya-svitu>
3. Вуйцінська А. Подорож у світ іншої людини [Електронний ресурс] / Агнешка Вуйцінська // Критика. 2011. Рік XV, Число 5–6 (163–164). Режим доступу: <http://krytyka.com/ua/articles/podorozh-u-svit-inshoyi-lyudyny>
4. Капусцінський Р. Автопортрет репортера / Р. Капусцінський. Київ: Темпора, 2011. 134 с.
5. Капусцінський Р. Імперія / Р. Капусцінський. Київ: Темпора, 2012. 210 с.
6. Щеглова Ю. Репортаж як переклад з реальності [Електронний ресурс] / Юлія Щеглова // ZIK. 2012. Режим доступу до ресурсу: https://zik.ua/news/2012/03/22/reportazh_yak_pereklad_z_realnosti_340279
7. Костовська А. Вітольд Шабловський: Хочу, щоб «Праведні зрадники. Сусіди з Волині» стали мостом між поляками й українцями [Електронний ресурс] / А. Костовська // Читомо. 2016. Режим доступу до ресурсу: <http://archive.chytomo.com/interview/vitold-shablovskij-xochu-shhob-pravedni-zradniki-susidi-z-volini-stalamostom-mizh-polyakami-j-ukraiincyami>

8. Ткачишин П. Репортажист Вітольд Шабловський: Польща втомилась від навчання свободи, вона зараз стала на задні лапи й почала танцювати [Електронний ресурс] / Петро Ткачишин // MediaSapiens. 2016. Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/master_clas/reportazhist_vitold_shablovskiy_polscha_ymilas_vid_navchannya_svobodi_vona_zaraz_stala_na_zadni_lapi_u_pochala_tantsyuvati/.
9. Володимир Павлів Репортаж: між фактами та емоціями. Практичний посібник для журналістів. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2015. 120 с.
10. Kiedrzynek: A. Anna Kiedrzynek: Reportaż nie zginie [Електронний ресурс] / A. Kiedrzynek: // Studio Opinii. 2011. Режим доступу до ресурсу: <http://studioopinii.pl/archiwa/866>
11. Щигел М. Репортаж – розповідь про те, що відбулося насправді [Електронний ресурс] / М. Щигел, В. Тохман /// MediaSapiens – Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/master_clas/reportazh_rozповid_pro_te_scho_vidbulosya_naspravdi/
12. Прохасько М. Репортажний диявол у деталях [Електронний ресурс] / Маркіян Прохасько // MediaSapiens. 2012. Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/master_clas/reportazhniy_diyavol_u_detalyakh/.
13. Галлер М. Репортаж : навч. посібник / пер. з нім. В. Клименко, В. Олійник за заг. ред. В. Ф. Іванова / Міхаель Галлер. К. : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2011. 348 с.
14. Гуго-Бадер Я. Біла гарячка : пер. з пол. / Яцек Гуго-Бадер. – К.: Темпора, 2012. – 388 с.
15. Назар Р. Мовні особливості репортажного тексту [Електронний ресурс] / Р. Назар // confcontact.com. 2013. Режим доступу до ресурсу: http://www.confcontact.com/20130214_lingvo/2_nazar.htm
16. Белей Л. Яким має бути ідеальний український репортаж? [Електронний ресурс] / Лесь Белей // ЛітАкцент. 2013. Режим доступу до ресурсу: <http://litakcent.com/2013/10/23/jakym-maje-buty-idealnyj-ukrajinskyj-reportazh/>
17. Шабловський В. Убивця з міста абрикосів. К.: Темпора, 2012. 257 с.
18. Курчаб-Редліх К. Пандарьошка: Публіцистичне видання. К.: Темпора, 2010. 312 с.
19. Редфорд Т. 25 заповідей простого журналістського письма [Електронний ресурс] / Тім Редфорд // MediaSapiens. 2011. Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/25_zapovidey_prostogo_zhurnalistskogo_pisma/
20. Редфорд Т. 25 заповідей простого журналістського письма [Електронний ресурс] / Тім Редфорд // MediaSapiens. 2011. Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/25_zapovidey_prostogo_zhurnalistskogo_pisma/
21. Головко Х. Правила репортажу Павела Решки: «Навпроти квартири Путіна я побачив путінську Росію» [Електронний ресурс] / Х. Головко, О. Коваленко // MediaSapiens. 2014. Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/master_clas/pravila_reportazhu_pavela_reshki_navproti_kvartiri_putina_ya_pobachiv_putinsku_rosiyu/

GENRE FEATURES OF THE POLISH SCHOOL OF ARTISTIC REPORTAGE

Khrystyna Golovko

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chupryny Str., 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: khristinagolovko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7603-984X>*

The key peculiarities of the Polish school of literature of fact, that are basic for the publications by reporters, are outlined and investigated in this article. The first one is defined to be the dilemma of the journalist's presence in texts (the reporter's «self», «the literature of a pawn» by Ryszard Kapuscinski), engagement of a journalist in the atmosphere of an event, a phenomenon or a story, that are described by him as a reporter, and that are transmitted through his own «filters». The second peculiarity is selection of characters for reportages. The author of the article has found out that reporters tend to choose real documentary characters, whose life situations show the event, phenomenon, tendency, problem or story, depicted by the journalist in the deepest and brightest way. Reporters mainly choose ordinary people, they rarely choose politicians or social cultural figures, as they already have the formed image in mass media space, and there is some distance between them and wide audience. The details, used by journalists for describing reality are defined as the third peculiarity. Well-selected «detailed» helps a journalist to show the place and circumstances of the reportage, to study the described character. Mainly the details help a reader to dive into text, to feel its «intimacy», to move to the reportage story. The fourth peculiarity is defined to be the wealth of a language in journalistic materials, usage of colloquial, slang vocabulary, the proper use of literary techniques and dialogues. The fifth characteristic includes the uniqueness of compositions and text structures, cinematography. By professional usage of the dynamic «change of scenery» in a text, reporters bring a reader to different parts of an article, sometimes to different cities or even to a different time period. For a better understanding, there are illustrative examples from the reports.

Key words: Polish literature of fact; artistic reportage; non-fiction; literary journalism; literature of fact.